

УДК 657

JEL Classification M41; M21

DOI: 10.32515/2413-340X.2018.33.165-170

О. С. Роева

Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м.Кривий Ріг, Україна

Аналіз впливу матеріальних витрат на формування собівартості продукції, робіт або послуг підприємства

У статті проведено аналіз матеріальних витрат підприємств водопровідно-каналізаційного господарства з метою виявлення можливості раціонального використання матеріальних ресурсів та розробки заходів щодо виявлених резервів. Виходячи зі специфіки діяльності підприємств, що надають послуги з водопостачання та водовідведення, визначено об'єкт та предмет дослідження. Запропоновано впровадження низки організаційно-технічних заходів, що дозволять досягти оптимізації рівня витрат та зниження ціни одиниці продукції.

аналіз, матеріальні витрати, водопровідно-каналізаційні господарства, собівартість, загально виробничі витрат

О. С. Роева

Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, город Кривой Рог, Україна.

Анализ влияния материальных затрат на формирования себестоимости продукции, работ или услуг предприятия

В статье проведен анализ материальных затрат предприятий водопроводно-канализационного хозяйства с целью выявления возможности рационально использования производственных ресурсов и разработки мероприятий по выявленным резервам. Определены объект и предмет исследования, исходя из специфики деятельности предприятий, предоставляющих услуги водоснабжения и водоотведения. Предложено внедрение ряда организационно-технических мероприятий, которые позволят достичь оптимизации уровня затрат и снижения цены единицы продукции.

анализ, производственные затраты, водопроводно-канализационные хозяйства, себестоимость, общепроизводственные расходы

Постановка проблеми. В умовах реформування економіки, забезпечення конкурентноздатності підприємства, тобто отримання прибутку, нарощування матеріальних потужностей, розширення ринку збуту, особливої актуальності набувають аналіз та контроль матеріальних витрат. Аналіз матеріальних витрат підприємств водопровідно-каналізаційних господарств дозволить встановити ступінь ефективності використання матеріальних ресурсів та встановити можливості більш раціонального використання ресурсів підприємствами, з метою виявлення резервів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах таких науковців, як Д.В. Нехайчук [4], Н.В. Решетило [5], досліджено особливості виробничо-господарської діяльності водопровідно - каналізаційних господарств. Н.В. Решетило [5], у своєму дослідженні зробив акцент лише на прибутку та джерелах його формування. Собівартість та структурно-функціональну модель аналізу витрат підприємств водопровідно-комунального господарства досліджують у своїх працях О.В. Димченко та П.Т. Губенко [2]. Проте, досить мало уваги приділено питанню розробки заходів щодо оптимізації рівня матеріальних витрат, враховуючи їх вплив на результативність діяльності підприємств даної галузі.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні шляхів скорочення витрат та можливостей більш раціонального та ефективного використання матеріальних ресурсів та зниження ціни одиниці послуги на підприємствах водопровідно – каналізаційного господарства.

Виклад основного матеріалу. Серед підприємств комунального сектора особливе місце займає галузь водопровідно-каналізаційних підприємств.

Водопровідно-каналізаційні підприємства відносяться до галузі державного сектора економіки, і на жаль, діюча державна система управління підгалуззю не повністю відповідає вимогам сьогодення, тому процес реформування даної підгалуззі відбувається досить повільно.

Нехайчук Д.В. [4, с.179] стверджує, що у порівнянні з іншими галузями економіки, в ВКП є відмінності у складі та структурі витрат, розрахунку нормативів і показників використання, зумовлені специфікою технологічних процесів і фінансово-господарської діяльності.

Науковці, що займаються, дослідженням матеріальних витрат на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства, зазначають, що актуальними є докладні відповіді, на науковій основі й з високою вірогідністю на наступні питання: що втрачаємо, де втрачаємо, кому конкретно наноситься шкода від цього, у яких масштабах, які наслідки? [2, с. 10].

Рівень затрат на послуги водопостачання та водовідведення підприємствами та ефективність використання ресурсів характеризує показник собівартості послуг.

Собівартість продукції (робіт, послуг) відображає:

- по-перше, рівень організації виробничого процесу,
- по-друге, технічний рівень,
- по-третє, продуктивність праці.

В контексті вище зазначеного, собівартість, характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві.

До собівартості робіт (послуг) підприємств водопровідно-каналізаційного господарства включаються усі витрати по добуванню, виробництву і транспортуванню споживачам питної води, а також по прийманню, відводу і очистці води для її подальшого використання чи випуску у водойми (в тому числі гарячої води, а також води, яка проходить процес очищення на загальноміських спорудах) [3].

Собівартість послуг підприємств водопровідно-каналізаційного господарства обраховується за видами технологічних процесів (підйом води, подача її в мережу, очищення та подача її споживачам) та за видами послуг - водопостачання та водовідведення.

Аналіз витрат по наданню послуг підприємствами водопровідно-каналізаційних господарств, полягає у виявленні можливості раціонального використання матеріальних ресурсів, інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів, щодо оптимізації витрат.

Таким чином, аналіз собівартості послуг є важливим інструментом управління витратами, що дозволяє надати узагальнюючу оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів і визначити резерви збільшення прибутку підприємства та зниження ціни одиниці послуги. Аналіз змін постійних та змінних витрати має важливе значення для здійснення планування, контролю та управління даними витратами.

Склад витрат послуг водопостачання та водовідведення для підприємств водопровідно-каналізаційного господарства встановлено Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства [3] та ПСБО 16 «Витрати».

Розглянемо структуру виробничих витрат підприємств водопровідно-каналізаційного господарства на прикладі та питому вагу матеріальних витрат у виробничій собівартості продукції робіт послуг, за допомогою наведеної нижче таблиці.

Таблиця 1 – Елементи операційних витрат підприємств водопровідно-каналізаційного господарства

№ п/п	Назва елементів операційних витрат	2015		2016	
		Показник, тис.грн	Питома вага у структурі витрат, %	Показник, тис.грн	Питома вага у структурі витрат, %
КП «Кривбасводоканал», м. Кривий Ріг					
1	Матеріальні витрати	232535,00	55,97	297722,00	56,49
2	Витрати на оплату праці	87821,00	21,14	105731,00	20,06
3	Відрахування на соціальні заходи	32451,00	7,81	38779,00	7,36
4	Амортизація	24918,00	6,0	26857,00	5,09
5	Інші операційні витрати	37665,00	9,08	58002,00	11,00
Разом		415390,00	100	527091,00	100
КП «Житловик», м. Бурштин					
1	Матеріальні витрати	16466,00	44,7	16672,00	48,6
2	Витрати на оплату праці	12423,00	33,7	11963,00	34,8
3	Відрахування на соціальні заходи	4473,00	12,1	4333,00	12,6
4	Амортизація	890,00	2,4	115,00	0,4
5	Інші операційні витрати	2607,00	7,1	1250,00	3,6
Разом			100		100
Комунально - виробниче підприємство "Краматорський водоканал"					
1	Матеріальні витрати	34381,69	68,36	37489,8	72,76
2	Витрати на оплату праці	12028,53	23,91	10347,4	20,08
3	Відрахування на соціальні заходи	2646,28	5,26	2276,43	4,42
4	Амортизація	1231,24	2,45	1393,6	2,7
5	Інші операційні витрати	9,39	0,02	16,25	0,03
Разом		50297,13	100	51523,48	100

Джерело: складено автором на основі фактичних даних комунальних підприємств.

Отже, за даними таблиці можна зробити висновок, що матеріальні витрати складають від 44,7 % до 68,36% виробничої собівартості у 2015 році, а у 2016 - від 48,6% до 76,8 %. Порівняно з іншими статтями витрат спостерігається зростання рівня саме матеріальних витрат, це пов'язано зі зростанням цін на паливно-мастильні матеріали, основні матеріали, комплектуючі вироби та електроенергію. Адже, матеріальні витрати підприємств водопровідно-каналізаційного господарства складаються з витрат палива, електроенергії, теплової енергії, комплектуючих виробів та інших матеріальних ресурсів.

Стосовно інших показників, слід зазначити, що зменшення показника витрат на оплату праці та соціальне страхування, які входять до складу загальноновиробничих витрат, досягається, в основному, шляхом скорочення штату працівників, перебуванням працівників у відпустках за власний рахунок, відміни індексації заробітної плати

Постійне зростання вартості складових операційних витрат, тобто собівартості послуг водовідведення та водопостачання, вимагає, відповідно, підвищення тарифів на дані послуги.

Як свідчить практика роботи підприємств водопровідно-каналізаційного господарства, фактичний обсяг водоспоживання і водовідведення населенням в декілька разів перевищує нормативний. Тому, питання щодо, впровадження нових норм водоспоживання, що наближені до фактичного рівня споживання, що дозволить збільшити загальний обсяг реалізації, при цьому дозволить досягти оптимізації витрат потребує негайного вирішення.

Отже, відшкодування витрат пов'язаних із забезпеченням процесу здійснення операційної діяльності підприємств водопровідно-каналізаційного господарства,

залежить від встановлених тарифів на послуги водовідведення та водопостачання, саме тому встановлення економічно обґрунтованих тарифів, знизить рівень непродуктивних витрат, що виникли в результаті недостатньої організації виробничого процесу по наданню послуг водопостачання та водовідведення.

В процесі аналізу структури витрат послуг водопостачання та водовідведення, з'ясовано:

1. Собівартість послуги водопостачання, з урахуванням технологічного процесу, включає витрати по добуванню, виробництву і транспортуванню споживачам питної води, у більшій мірі залежить від умовно-змінних витрат. При таких умовах, збільшення обсягів виробництва призведе до збільшення собівартості, так як, абсолютна величина змінних витрат збільшується разом зі збільшення обсягу послуг, тому резерви зниження собівартості водопостачання полягають у впровадженні заходів по зменшенню споживання ресурсів.

2. Структура витрат послуг водовідведення по прийманню, відводу і очистці води, на відміну від витрат водопостачання, складається у більшій мірі з умовно-постійних витрат, тобто витрат, пов'язаних з обслуговуванням, управлінням та забезпеченням загальногосподарських потреб. Тому, головним резервом зниження собівартості водовідведення буде збільшення обсягів реалізації послуг.

Слід погодитись з думкою А.Г. Агаджанова, який стверджує що, забезпечення ефективного управління матеріальними витратами підприємств водопровідно-каналізаційного господарства вимагає оперативного одержання інформації і миттєвого адміністративного реагування на стан реалізації води, водовідведення, а також функціонування насосних станцій, очисних споруд, водогонів і розподільних мереж [1, с. 312]. Разом з цим, подібного контролю та інформаційного забезпечення вимагає система облікового процесу підприємств водопровідно-каналізаційного господарства, зокрема стосовно матеріальних витрат та собівартості послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведених досліджень, можна зробити наступні висновки. Резерви скорочення виробничих витрат підприємств водопровідно-каналізаційного господарства встановлюються за кожною статтею калькуляції. Найбільш вагомою статтею калькуляції при визначенні собівартості послуг водовідведення та водопостачання є саме стаття матеріальні витрати. Тому, резервом зниження собівартості послуг з водопостачання буде саме усунення не виправданих перевитрат матеріальних ресурсів (виробничих запасів, паливно-мастильних матеріалів, покупної води, електроенергії). Зниження собівартості послуг водовідведення буде досягнуто за рахунок економії електроенергії, яка може бути досягнута через впровадження організаційно-технічних заходів стосовно виробничого процесу.

Слід зазначити, що заміна існуючих тарифів на послуги водовідведення та водопостачання на нові економічно обґрунтовані та доцільні в сучасних економічних умовах господарювання підприємств водопровідно-каналізаційного господарства, призведе до зниження рівня витрат пов'язаних з забезпеченням операційної діяльності підприємства, отримання прибутку та забезпечення конкурентноздатності підприємства у майбутньому. Питання зменшення матеріаломісткості послуг та пошук резервів зниження собівартості, залишається нагальним підприємств ВКГ і потребує подальшого дослідження.

Список літератури

1. Агаджанов А.Г. Економіка водопровідно-каналізаційних підприємств [Текст] : навч. посіб. / А.Г. Агаджанов. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – 2-е вид., перероб. та доп. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 392 с

2. Губенко П.Т., Димиченко О.В. Екологіко – економічний аспект системного розвитку підприємств водопровідно – каналізаційного господарства [Текст] / П.Т. Бубенко, О.В. Димиченко // Комунальне господарство міст. Науково – технічний збірник. – 2013. – № 108. – с. 3–11.
3. Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства» від 06.03.2002 № 47 (із змінами та доповненнями). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Нехайчук Д.В. Про методику визначення собівартості послуг та економічно обгрунтованого тарифу на послуги водогосподарських підприємств [Текст] / Д.В. Нехайчук // Держава та регіони. Науково - виробничий журнал. – 2007. – № 4. – с. 178–183.
5. Решето Н.В. Особливості виробничо – господарської діяльності підприємств комунального сектора [Електронний ресурс]. / Н.В. Решето. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>.
6. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Правила надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення від 21.07.2005 № 630 зі змінами і доповненнями). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>

References

1. Ahadzhanov, A.H. (2010). *Economy of water supply and sewage enterprises* (2nd ed.). Kharkiv: KhNAMH [in Ukrainian].
2. Hubenko, P.T., & Dymychenko, O.V. (2013). Ekologhiko-ekonomichnyi aspekt systemnoho rozvytku pidpriemstv vodoprovodno – kanalizatsiinoho hospodarstva [Ecological and economical aspect of system development of enterprises of water supply and sewage economy]. *Komunalne hospodarstvo mist. Naukovo – tekhnichniy zbirnyk. - Municipal economy of cities. Scientific and technical collection, 108, 3-11* [in Ukrainian].
3. Nakaz «Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii z planuvannia, obliku i kalkuliuvannia sobivartosti robit (poslugh) na pidpriemstvakh i v orhanizatsiiah zhytlovo-komunalnoho hospodarstva» [Order «On approval of Methodical recommendations on planning, accounting and calculation of the cost of works (services) at enterprises and organizations housing and communal services»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Nekhaichuk, D.V. (2007). Pro metodyky vyznachennia sobivartosti poslugh ta ekonomichno obgruntovanoho taryfu na poslughy vodohospodarskykh pidpriemstv [On methods for determining the cost of services and economically justified tariffs for water management enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Naukovo - vyrobnychiy zhurnal - State and regions. Scientific and production magazine, 4, 178-183* [in Ukrainian].
5. Resheto, N.V. (2010). Osoblyvosti vyrobnycho-hospodarskoi diialnosti pidpriemstv komunalnoho sektora [Features of production and economic activity of enterprises of the communal sector]. nauka.kushnir.mk.ua. Retrieved from <http://nauka.kushnir.mk.ua> [in Ukrainian].
6. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02 hrudnia 2010. № 2755-VI (zi zminamy i dopovnenniamy) [Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010. No. 2755-VI (with amendments and supplements)]. (n.d.). zakon0.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
7. Pravyly nadannia poslugh z tsentralizovanoho opalennia, postachannia kholodnoi ta hariachoi vody i vodovidvedennia vid 21.07.2005 № 630 zi zminamy i dopovnenniamy). [Rules for provision of services for centralized heating, supply of cold and hot water and drainage from 21.07.2005 № 630 with amendments and additions)]. (n.d.). zakon0.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua> [in Ukrainian].

Olha Roieva

Donetsk National University of economics and trade named after Mykhailo Tugan –Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine

Analysis of the Influence of Material Cost on the Formation of the Cost of Production, Works or Services of the Enterprise

The goal of this research is to identify the opportunities for cost reduction, rational and efficient use of production resources and decrease in the unit price of the services provided by the water and sewage enterprises.

Analysis of the costs of the services provided by the water and sewage enterprises aims to identify the possibility of rational use of production resources, information support and comprehensive assessment of cost optimization results was achieved. The expenditure level for water supply and sewerage as well as the effectiveness of the recourses application in the industry forms the index of cost price. Net cost of the works or

services produced or provided by water and sewage enterprises includes all costs of drinking water extraction, production and supply to the consumers, water collection, drainage and purification for further use or release into the water ponds (including hot water and water purified in the municipal buildings). Net cost is calculated by type of production process (water lifting, supply to water network, treatment and supply to the consumers) and type of services - water supply and sewage. Water and sewage enterprises, in addition to standard costing items, introduce Purchase Water item. These item costs are included in the net cost of work at the production cost of water. Thus, service net cost analysis is an important cost management tool that enables generalized evaluation of the effectiveness of the production resources and discovering the reserves to increase the enterprise's profitability and reduce service unit price.

The results of the research were leading us to the following conclusions. As well as the reserves of spending cuts are set for each costing item, therefore by eliminating unnecessary cost overruns and unproductive ones in overhead costs, such as savings of lubricants, lighting, reserves of service cost reduction is energy savings through the implementation of organizational and technical measures in compliance with the production process. Also, the replacement of existing tariffs for water supply and sewerage in favor for new economically justified ones that are appropriate in the current economic conditions, management of water supply and sanitation leads to reduction of costs associated with providing operating company, profits and improve competitive ability of enterprises to future.

analysis, material expenses, water supply – sewage farms, prime cost, total expenditures

Одержано (Received) 25.02.2018

Прорецензовано (Reviewed) 22.05.2018

Прийнято до друку (Approved) 28.05.2018